

SAAK NR 288/83
MC

JOHANNES MANDLA NKOSI

PETROS SIPHO NGUBANE

- en -

DIE STAAT

JANSEN AR.

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA
(APPÈLAFDELING)

In die saak tussen:

JOHANNES MANDLA NKOSI ..... Eerste Appellant

PETROS SIPHO NGUBANE ..... Tweede Appellant

- en -

DIE STAAT ..... Respondent

Coram: JANSSEN, CILLIÉ, VILJOEN ARR et
HEFER, GROSSKOPF Wnd ARR.

Verhoor: 27 Februarie 1984.

Gelewer: 9 April 1984.

U I T S P R A A K

JANSEN AR :-

Die twee appellante is in die Witwatersrand
Plaaslike Afdeling daaraan skuldig bevind (per
LE GRANGE R en assessore) dat hulle op 25 Mei 1982
vir Bessie Irene Button beroof en vermoor het - die
moord sonder versagende omstandighede en die roof
met verswarende omstandighede. T.o.v. die roof
is beide appellante ter dood veroordeel en t.o.v.
die roof tot 15 jaar gevangenisstraf. Hulle
appelleer teen hul skuldigbevindings op grond van
h beweerde onreëlmatigheid gedurende hul verhoor,

soos / .....

soos uiteengesit in 'n spesiale aantekening op die oorkonde ingevolge art. 317 van Wet 51 van 1977, en hulle beweer dat ten gevolge van sodanige onreëlmatigheid geregtigheid inderdaad nie geskied het nie.

Dit blyk dat ingevolge art. 119 van Wet 51 van 1977 die appellante reeds op 1 Junie 1982 voor 'n landdros gebring was en dat die oorkonde van daardie verrigtinge, ondanks beswaar namens die appellante, voor die hof a quo gelê is, in kruisondervraging van die appellante gebruik is, en by skuldigbevinding in aanmerking geneem is. Ex facie daardie oorkonde is die twee aanklagtes aan die

appellante / ....

appellante gestel en beide appellante het op albei
 aanklagtes skuldig gepleit. Daarna is die
 appellante "ingevolge artikel 121 gelees met art.
 112(1)(b) ..... deur die hof ondervra met betrekking
 tot die beweerde feite". As gevolg van slegs 'n
 paar vrae verstrek die appellante uitvoerige ver-
 klarings oor die betrokke gebeure. Die landdros kom
 tot die gevolgtrekking: "Op aanklag 1 is die hof
 nie oortuig dat beide beskuldiges al die bewerings
 erken nie, naamlik beide ontken dat hulle die opset
 om te dood gehad het. Op aanklag 2 is die hof
 oortuig dat beide beskuldiges al die bewerings erken
 en hof staak die verrigtinge en verdaag saak .....

vir / .....

vir beslissing van Prokureur-generaal".

Namens die appellante word nie aangevoer dat die aard van die vrae deur die landdros gestel onbehoorlik was nie, maar wel dat die toelating en gebruik van die oorkonde tydens die verhoor in die hof a quo onreëlmstig en strydig met die reg was omdat die landdros: (a) versuim het om die appellante in te lig met betrekking tot die aard en doel van die ondervraging; (b) versuim het om die appellante in te lig met betrekking tot die implikasies van die maak van enige verklarings onder die gemelde omstandighede; (c) versuim het om die appellante mee te deel dat hulle die reg tot swye het.

Wet 51 van 1977 maak geen voorsiening vir

sodanige verduideliking nie. Art. 121 bepaal die

volgende :-

"(1) Waar 'n beskuldigde ingevolge artikel 119 aan die ten laste gelegde misdryf skuldig pleit, ondervra die voorsittende landdros hom ooreenkomstig die bepalings van paragraaf (b) van artikel 112 (1).

(2) (a) Indien die landdros oortuig is dat die beskuldigde die bewerings erken wat in die aanklag vermeld is, staak hy die verrigtinge.

(b) Indien die landdros nie oortuig is soos in paragraaf (a) bepaal nie, notuleer hy in watter opsig hy nie aldus oortuig is nie en teken hy 'n pleit van onskuldig aan en handel met die geval ooreenkomstig artikel 122(1) .....

Die / .....

Die verwysing in art. 121 (1) na art. 112 (1)(b)

kan slegs op die volgende woorde in dié artikel

betrekking hê:-

"..... moet die voorsittende
.....landdros ..... die
beskuldigde met betrekking tot die
beweerde feite van die saak ondervra
ten einde vas te stel of hy die
bewerings in die aanklag waarop
hy skuldig gepleit het erken ....."

"Dit behels 'n ondersoek na die vraag of die beskul=

digde verstaan wat hy deur sy pleit voorgee om te

erken en bedoel om dit te erken" (S v Phundula..

1978 (4) SA 855 (T) op bl 859 H). Die landdros

word dus deur die Wet die plig opgelê om deur

ondervraging / .....

ondervraging vas te stel of aantekening van 'n pleit van skuldig wel geregverdig is: die aanvanklike pleit van skuldig kan bv. uit onkunde van die reg voortvloei.

Namens die appellante word aangevoer dat die ondervraging indruis op 'n beskuldigde se gemeenregtelike beskerming, nl. teen sy swygreg of reg om homself nie te inkrimineer nie - vandaar die beweerde nodigheid van 'n voorafgaande verduideliking aan die beskuldigde. Sodanige verduideliking sou egter baie maklik daartoe bydra om die beskuldigde te ontmoedig om op die vrae van die landdros te antwoord en aldus die doel te verydel om die

aanvanklike / ...

aanvanklike pleit van skuldig te toets. Verder is dit ook nie duidelik waarom die beskuldigde teen verdere selfinkriminasie beskerm moet word as hy reeds skuldig gepleit en hom aldus reeds ten volle geïnkrimineer het nie. Die ondervraging deur die landdros is in ieder geval nie primêr gerig op inkriminasie deur die beskuldigde nie maar wel op die beskerming van die beskuldigde teen die gevolge van 'n ongeregverdigde pleit van skuldig. Die nodigheid vir 'n verduideliking kom voor strydig te wees met die hele gees van art. 119 gelees met art. 121 (1) en 112 (1)(b) en die skema van Wet 51 van 1977.

Steun vir die kontensie namens die
appellante word ook gesoek in beslissings wat gaan
oor art. 115 (bv. S v Evans 1981 (4) SA 52(K) op
bl 55 G-H en 58 F-G; S v Daniëls 1983(3) SA 275(A)).

Die posisie waar 'n beskuldigde onskuldig gepleit het
en dan ondervra word, is egter gans anders as waar hy
wel skuldig gepleit het. By die pleit van onskuldig
gaan die ondervraging primêr oor die vasstelling van
die geskilpunte en is dit nodig dat die beskuldigde
daarteen gevrywaar word dat hy nie onverhoeds sy
pleit van onskuldig ongedaan maak nie. By die
pleit van skuldig het die beskuldigde reeds die Staat
se hele saak erken.

Daar / .....

Daar word ook verder aangevoer dat by
ondervraging na aanleiding van 'n pleit van skuldig
by verskyning ingevolge art. 119 " 'n beskuldigde
wat nie ingelig is van sy regte en die prosedures
wat gevolg word nie, blootgestel word aan die
gevaar om, as gevolg van moontlike magmisbruik of
intimidasie of net die druk van die oomblik,
verkeerdelik skuldig te pleit en as bykomende faktor
moet in ag geneem word dat die ondervraging kort
na inhegtenisname plaasvind terwyl die beskuldigde
nog onder die beheer van die polisie is." Die
ondervraging sou juis kon dien om 'n verkeerde pleit
bloot te lê. In ieder geval sou die beskuldigde

tog geleentheid hê om voor die hof wat hom later
verhoor weer eens die kwessie te opper, soos ook
in die onderhawige geval in 'n verhoor binne 'n
verhoor geskied het (vgl. ook art. 121 (5)(b) en (6)).

M.i. is 'n verduideliking aan 'n beskuldigde
wat ingevolge art. 119 aangesê word om te pleit,
soos nou namens die appellante voorgestaan word, nie
versoenbaar met die bepalings van Wet 51 van 1977 nie.
Dit volg dat die hof a quo tereg toegelaat het dat
die inhoud van die oorkonde van die verrigtinge
ingevolge art. 119 teen die appellante gebruik word
en dat die hof geen onreëlmatigheid begaan het nie.
Daar kan net bygevoeg word dat indien hieroor tot

'n ander / .....

